

Ulkomaisten suomalaistyyppisten koulujen mallit ja niiden toiminnan arviointi

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. Taustaa	4
2.1. Validointiprosessin merkitys osana suomalaista koulutusvientiä	5
3. Suomalaistyyppiset koulumallit maailmalla	6
4. Suomalaistyyppisten koulumallien luokittelua	7
5. Työryhmän ehdotus validointiprosessiksi	10
5.1. Lausunto suomalaistyyppisen perusopetuksen järjestämisen suunnitelmasta (Letter of Assessment) 12	
5.1.1. Suomalaisen perusopetuksen ominaispiirteet	12
5.1.2. Arviointilausunnon sisältö	14
5.2. Auditointiprosessi	14
6. Maksuperusteet Opetushallituksen osalta	15
7. Keskustelua työn aikana esiin nousseista asioista	16
7.1. Jatko-opintokelpoisuus yhdeksännen luokan jälkeen	16
7.2. Oppivelvollisuuden pidentäminen Suomessa	16
7.3. Laajentaminen ammatilliseen koulutukseen ja varhaiskasvatukseen	16
7.4. Kansainvälinen opetussuunnitelma	17
7.5. Logon käyttö	17
7.6. Suomalaistyyppisten koulujen johdolle diplomikoulutusohjelma	17
8. Työryhmän pääehdotukset	18

LIITTEET

Liite 1 – Työryhmän kuulemistilaisuudet ja niihin osallistuneet tahot

Liite 2 – Keskeiset käsitteet

Liite 3 – Suomen ulkomaankoulut

1. Johdanto

Useassa maassa toimii suomalaisesta koulutusjärjestelmästä inspiroituneita ja suomalaisen opetussuunnitelman tavoitteita paikallisiin tavoitteisiin yhdistäviä kouluja. Osa kouluista on uusia ja osa on aiemmin toimineista jolloin, ne ovat muokanneet aiemmin koulussa käytössä ollutta, valmiiksi kansainvälistä, paikallisesti laadittua tai kansallista opetussuunnitelmansa "suomalaistyyppiseksi". Osa kouluista toimii suomalaisten koulutusvientiä harjoittavien yritysten laatimien kokonaiskonseptien mukaisesti ja suomalaisten koulutusasiantuntijoiden konsulttoimina, kutsuen itseään "kansainväliseksi suomalaisiksi kouluiksi". Osa kouluista toimii "suomalaistyyppisen" nimen alla, itse hankittujen oppien, kokemusten ja havaintojensa pohjalta. Pieni joukko kouluja on lainannut suomalaisuuteen yhdistettävissä olevan nimen koululleen, luodakseen mielikuvaa suomalaisten käytäntöjen noudattamisesta koulussa lähinnä markkinoinnillisessa mielessä. Kaikki tämä kertoo, että suomalainen koulutus kiinnostaa suuresti maailmalla.

Kansainvälisen toimintaympäristön hajanaisuus ja suomalaisesta koulusta eri tavoin mallia ottavien käytäntöjen kirjavuus on johtanut tarpeeseen kehittää niiden laadun arviointiin menettelyitä, joilla voitaisiin tukea suomalaisten omaa koulutusvientiä sekä laajemmin, erottaa paremmin suomalaistyyppiset koulut niistä toimijoista ja käytännöistä, joissa suomalaisia piirteitä lainataan lähinnä koulun omiin markkinointitarkoituksiin kansainvälisessä toimintaympäristössä. Yhä useammin ulkomailla toimivat suomalaistyyppiseksi itse itsensä nimenneet koulut ja eri maiden viranomaiset lähestyvät myös suomalaisia viranomaisia toiveella saada tarkempaa tietoa tai todennus siitä, toteuttavatko po. koulut suomalaista opetussuunnitelmaa ja pedagogiikkaa ja miltä osin niiden toiminta voitaisiin hyväksyä myös eri maiden viranomaisten toimesta paikallisesti.

Tarve varmistaa koulujen toiminnan laatu ja samalla se, että koulujen toiminta ja opetuksen järjestäminen noudattelevat suomalaiselle koululle tunnusomaisia piirteitä on kasvussa. Tässä vaiheessa suomalaistyyppiset koulut ovat tukeutuneet omissa suunnitelmissaan pitkälti perusopetuksen vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteisiin.

Opetushallitus asetti 22.5.2019 (OPH-1182-2019) työryhmän selvittämään ulkomailla toimivien suomalaistyyppisten koulujen toiminnan ja opetussuunnitelmien validointiprosessia sekä sen edellytyksiä. Työryhmän tehtävä tukee opetushallinnon tavoitteita lisätä koulutuksen kansainvälisyyttä ja edistää uusien laajojen ekosysteemien synnyttämistä (koulutus)vientialojen vahvistamiseksi.

Työryhmän tuli tehdä ehdotukset

- validointiprosessin (tai vastaavan) käynnistämisen edellytyksistä,
- prosessin vaiheista ja kuvauksesta,
- validoinnin kriteereistä ja validoinnin perusteella annettavista todistuksista tai muista sertifikaateista,
- validointiin osallistuvista tahoista ja niiden työnjaosta,
- validoinnista perittävistä maksuista sekä
- muista prosessiin liittyvistä seikoista.

Työryhmän tehtävänä oli lisäksi arvioida, edellyttääkö ehdotusten toteuttaminen muutoksia lainsäädäntöön.

Työryhmä puheenjohtajana on toiminut neuvotteleva virkamies, ohjelmajohtaja *Jouni Kangasniemi*, Opetushallituksesta. Työryhmän jäseniä ovat olleet: lainsäädäntöneuvos *Eerikki Nurmi* opetus- ja kulttuuriministeriöstä, opetusneuvos *Pia Kola-Torvinen* ja lakimies *Laura Francke* Opetushallituksesta sekä arviointiasiantuntija *Janniina Vlasov* Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta.

Työryhmän toimikausi oli 20.5.-20.12.2019, (-4.5.2020 asti) jonka aikana se kokoontui 7 kertaa. Lisäksi työryhmä kuuli neljässä eri tapaamisessa työn kannalta keskeisiä toimijoita, koulutusviennistä vastaavien yritysten ja

yhteisöjen edustajia (liite 2). Työskentelynsä aikana työryhmä on perehtynyt muutamassa erikseen valitussa maassa käytössä oleviin vastaaviin prosesseihin työnsä tueksi.

Työryhmä luovutti loppuraporttinsa Opetushallitukselle 26.8.2020

2. Taustaa

Suomalaista koulutusta arvostetaan maailmalla laajasti. Kansainvälinen kiinnostus suomalaista koulutusjärjestelmää kohtaan heräsi 2000-luvun alussa, kun suomalaiset oppilaat menestyivät OECD:n PISA-testeissä hyvin. Menestys synnytti ulkomaisten koulutusasiantuntijoiden virran Suomeen tutustumaan tapaamme järjestää koulutusta kohtuullisilla kustannuksilla, tehokkaasti ja laadukkaasti sekä menestyksekkäästi. Kansainvälisiä koulutusasiantuntijoita, tutkijoita, päättäjiä, rehtoreita ja yksityisten koulujen omistajia kiinnosti erityisesti se, mihin suomalaisen koulutusjärjestelmän toimivuus perustuu ja mitä meillä tehdään toisin kuin mitä maailmalla on perinteisesti tehty muista maista lainatuilla kouluopeilla.

Suomalaisen perusopetusta on arvostettu siitä, että se tuottaa kaikille oppilaille tasa-arvoiset mahdollisuudet oppia tarvittavat tiedot ja taidot koulussa. Opettajan työ on arvostettua ja opetustyöhön valmistuneet ammattilaiset viihtyvät pääosin työssään. Kouluilla on suhteellisen paljon päätösvaltaa omaan toimintaansa. Rehtori vastaa hallinnollisten tehtävien lisäksi siitä, että koulu kokonaisuutena voi tarjota hyvän, turvallisen ja tarkoituksenmukaisen pedagogisen oppimisympäristön. Esimerkiksi PISA-mittaukset ovat osoittaneet, että suomalainen koulutusjärjestelmä tuottaa hyviä tuloksia kokonaisuutena ja verrattuna suurimpaan osaan maita. Koulujen välillä on eroja, mutta erot ovat kansainvälisesti arvioiden pieniä. Koulujen sisällä oppilaiden erot oppimisvalmiuksissa voivat tosin olla suurempia, mutta niiden tasoittamiseen kehitetään jatkuvasti uusia malleja paikallisesti ja kansallisesti.

Useassa maassa koulutusjärjestelmä ei toimi toivotusti, tai se tuottaa hyvin epätasaista laatua kokonaisuutena (esim. World Bank 2018, UNESCO 2017). Erot koululaisten välillä oppimistuloksissa voivat olla suuria. Käytössä olevat päättö- ja väliarvioinnit erottelevat oppilaita heidän (usein valtakunnallisessa) kokeessa menestymisen perusteella. Huonosti kokeissa menestyvillä oppilailla ei käytännössä ole pääsyä jatko-opintoihin myöhemminkään. Koulutusjärjestelmät synnyttävät eriarvoisuutta. Osassa kouluja, valmistuvat nuoret eivät ole oppineet lukemaan tai laskemaan riittävästi ja koulupudokkuus on suurta (esim. WB 2018). Koulupäivän jälkeen järjestettävälle lisä- ja tukiopetukselle on suuri tarve. Pieni osa kouluista panostaa opetukseen, osa ei. Tehottomat pedagogiset mallit perustuvat lähinnä ulkoaoppimiseen. Eri maiden opettajan koulutuksessa on suuria eroja ja ammattia ei arvosteta kuten Suomessa.

Kansainväliset opetusalan ammattilaiset ja yksityiset koulujen omistajat ovat halunneet jo pitkään hyödyntää suomalaisen koulutuksen parhaita malleja ja käytäntöjä oman koulunsa ja jopa koulutusjärjestelmänsä kehittämisessä. Kehitys on johtanut siihen, että maailmalle on jo syntynyt suomalaisista toimintamalleista mallia ottavia kouluja. Ne ilmoittavat itse olevansa ”suomalaisia opetusmenetelmiä noudattavia kouluja” tai ”kansainvälisiä suomalaisia kouluja” jolloin niiden oman opetussuunnitelmatyön pohjaksi on otettu suomalainen opetussuunnitelma (2014). Osa kouluista on perustettu yhteistyössä suomalaisten koulutusvientiyritysten ja asiantuntijoiden kanssa, ja osa – kuten jo edellä todettiin, varsin vaatimattomilla perusteilla.

Suomalainen koulutus tunnetaan maailmalla erityisesti siitä, että se panostaa lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Suomalainen tutkimusperustainen opettajankoulutus on laajasti tunnustettu hyvistä tuloksistaan. Suomalaisen opettajan työtä kuvataan laaja-alaiseksi, vastuulliseksi ja itsenäiseksi. Kaiken koulutuksen keskiössä on luottamus siihen, että yksilöiden oppiminen, lasten ja nuorten tukeminen ja oppijoiden tasapuolinen huomioiminen onnistuu parhaiten kouluissa osaavien opettajien toimesta. Kouluilla on melko laaja autonomia soveltaa kansallisen opetussuunnitelman tavoitteita paikallisesti. Juuri nämä piirteet ovat tehneet suomalaisesta koulusta halutun myös kansainvälisesti, ja tätä osaamista ja mallia kysytään myös maailmalta.

Myös suomalainen koulu on hakenut ja lainannut vuosikymmenten ajan vaikutteita muiden maiden koulutuskäytännöistä oman koulutusjärjestelmän kehittämisessä. Paikallistasolle viety päätöksenteko ja opettajan työn autonomia ovat mahdollistaneet sen, että uudet menetelmät on voitu ottaa nopeastikin käyttöön suomalaisissa luokkahuoneissa ja niistä on tullut osa suomalaista koulutusta. Toimivimmat mallit on levitetty kansallisten kehittämishankkeiden avulla koulutusjärjestelmän käyttöön tai lainsäädännöllä. Suomen kouluissa vierailleet ulkomaiset asiantuntijat 2000-luvun alkupuolelta lähtien ovat seuranneet mielenkiinnolla koulujen toimintaa ja erinomaisia oppimistuloksia. Samalla on kysytty, jos ja kun malli toimii noin hyvin Suomessa, miten ja miltä osin mallia olisi otettavissa myös muualle. Yksityisten koulujen omistajilla tai omistajayhteisöillä on erityiset taloudelliset ja toiminnalliset intressit suomalaisen koulun mallin siirtämiseksi niiden omaan käyttöön, paikallisten ratkaisujen ollessa heikommin toimivia.

2.1. Validointiprosessin merkitys osana suomalaista koulutusvientä

Koulutusviennin strategiset linjaukset vuonna 2010 loivat pohjaa uuden koulutuksen palveluliiketoiminnan – koulutusviennin synnylle. Suomesta haluttiin saada osaamista, asiantuntija- ja muuta apua ja siitä ollaan myös valmiita maksamaan. Suomeen onkin syntynyt viime vuosina useita yrityksiä, joilla on valmiudet ja kokemusta operoida kouluja ulkomailla. Yksi ulkomailta usein kysytyistä palveluista Suomesta on juuri suomalaistyyppisen koulun malli tai konsepti.

Kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla pärjätäkseen oman työn korkea laatu ei yksin riitä. Usein tarvitaan myös ulkopuolisen tahon myöntämä todistus tai sertifikaatti, jolla varmistetaan kulloinkin kyseessä olevan toiminnan laatu ja asianmukaisuus arvioitavissa olevaa kriteeristöä vastaan. Paikallinen viranomaislainen haluaa myös varmistua suunnitellun toiminnan laadusta, kun se myöntää koululle koulutuksen järjestämisluvan. Lupamenettely edellyttää usein, että koulutuksen järjestäjä toimittaa oman todisteensa siitä, että koulu on haetun toimintamallin mukainen. Toisinaan lupamenettely edellyttää ulkopuolisen antaman arviota toiminnan laadusta ja edellytyksistä. Toimintamallia, jossa suomalaiselta viranomaiselta voitaisiin tiedustella, miltä osin kouluun suunniteltu toimintamalli noudattaa suomalaista käytäntöä ja miltä osin se eroaa, ei ole toistaiseksi ollut käytettävissä.

Suomalaisille koulutus(vienti)yrityksille keskeinen kilpailutekijä ja niiden toivoma palvelu on suomalaisen viranomaisen myöntämä lausunto yrityksen tuottaman koulun toiminnasta. Lausunnolla tarkoitetaan suomalaisen viranomaisen toteuttamaa menettelyä, jolla ulkomailla toimivan suomalaisen koulun toiminta voidaan tietyn julkisen kriteeristön avulla osoittaa suomalaisen toimintamallien mukaiseksi. Lausunto olisi osa tässä raportissa käsiteltävää validointiprosessia. Käytännössä kyse on julkisesta tunnustuksesta toiminnan riittävästä laadusta ja tasosta antaa opetusta tai järjestää koulutusta.

Työryhmän ensisijaisena tehtävänä oli luoda malli, jolla voidaan arvioida ulkomailla toimivien ja “suomalaisen mallin mukaiseksi” itseään kutsuvien koulujen toiminta. Työryhmän tehtävään liittyy samalla pohdinta Suomen oman koulutusmaineen turvaamisesta. Validointiprosessilla pyritään erottelemaan suomalaisia piirteitä ja toimintamalleja opetuksessaan laadukkaasti hyödyntävät koulut niistä paikallisesti jo perustetuista yksityisistä kouluista, jotka hyödyntävät suomalaisuutta vain markkinoinnissaan.

Koulun perustamisesta, sille myönnettävästä toimiluvasta sekä koulun muusta toiminnasta, ohjauksesta tai valvonnasta säädetään jokaisessa maassa itsenäisesti. Vaatimukset ovat hyvin erilaisia eri maissa. Tämä koskee erityisesti perusopetusta (ns. K-9 koulut/suomalaistyyppinen perusopetus tai K-12 koulut/amerikkalaistyyppinen 12-vuotinen koulutus), jonka järjestämisestä vastaa jokainen maa ensisijaisesti itse. Koulutusta järjestetään joko julkisesti säädeltyinä ja rahoitettuna palveluna (kuten Suomessa) tai sallimalla yksityiset koulut ja oppilailta

(vanhemmilta) perittävät lukuvuosimaksut – tai näiden yhdistelminä julkisen palvelun rinnalla toisistaan enemmän tai vähemmän poikkeavalla säätellyllä.

Suomessa virallinen tutkintoon johtava koulutusjärjestelmä on lakisääteinen. Koulutusjärjestelmän osalta toimivaltaa käyttävät lähinnä tai yksinomaan valtioneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus sekä alueelliset ja paikalliset viranomaiset. Tällöin työryhmän työssään ehdottama toimintamallin tulee lähtökohtaisesti perustua joko säädöksiin tai sallittuun vapaaehtoisuuteen.

Kansainvälisesti, osa maista ei salli ulkomaisten mallien mukaisesti toimivien yksityisten koulujen toimintaa lainkaan. Koulutus on tällöin yksinomaan kansallisesti säädelty, (julkinen) palvelu. Osa maista on luonut menettelyt, joissa paikallinen viranomainen voi myöntää ulkomaalaisen mallin mukaisesti toimivalle koululle koulutuksen järjestämisluvan, erillisen lupa- ja hyväksymismenettelyn jälkeen. Osassa maita koulutuksen säätely on heikkoa tai sitä on tuskin lainkaan, jolloin koulujen perustamista ja niiden antaman opetuksen laatua ja tavoitteita ei juurikaan säädellä viranomaisen toimesta.

Kansainvälinen kiinnostus suomalaista koulutusta kohtaan on johtanut siihen, että useassa maassa paikalliset viranomaiset ovat myös itse kiinnostuneita sallimaan suomalaisen mallin mukaisen koulun maassa oppiakseen itse hyvin toimivien koulun piirteistä. Parhaiten suomalaisesta koulusta mallia ottavissa konsepteissa opetussuunnitelma, opettajat ja muu oppimisympäristö ovat hyvinkin suomalaisten toimintamallien ja periaatteiden mukaisia. Paikallisen räätälöidyn opetussuunnitelmatyön puitteissa voidaan ottaa huomioon myös koulujen toimintaan sisältyvät muut paikallisuudesta johtuvat vaateet alkaen opetuskielestä, määrättyihin omiin oppisisältöihin, esimerkiksi sellaisissa oppiaineissa, kuten historia, liikunta, uskonto, elämäntietämys ja yhteiskuntaoppi.

3. Suomalaistyyppiset koulumallit maailmalla

Lähtökohtaisesti on tärkeää erottaa suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisiä periaatteita noudattavat koulut sellaisista ulkomaisista kilpailevista kouluista, jotka lähinnä soveltavat tai kopioivat suomalaisen koulun valittuja osia (esim. suomalaisten opettajien yleisiä työmenetelmiä), ilman kokonaisnäkemyksiä.

Selvitystyönsä pohjaksi työryhmä kartoitti, millaisia suomalaistyyppisiä kouluja on löydettävissä maailmalla. Osa kouluista on suomalaisten yritysten operoimia, osa paikallisen koulutuksen järjestäjän tai yliopistollisen toimijan operoimia. Toistaiseksi kaikki koulut ovat yksityisiä kouluja. Osassa, suomalaisilla on sovittu päävastuu koulun operatiivisesta toiminnasta, ja osa kouluista on itse hankkinut (oman näkemyksensä mukaisesti) osaamisen joko lyhytaikaiselta suomalaiselta opetusalan konsultilta tai eri lähteistä (artikkelit, kirjat ja opintovierailut) opittua itse soveltaen. Validointiprosessin olennainen osa on selkiyttää myös käsitystä siitä, millaisia kouluja prosessiin voitaisiin hyväksyä.

Ensimmäiset suomalaiset koulutusvientiä harjoittavien yritysten tuottamat suomalaistyyppiset koulut on perustettu Persianlahden alueelle, jossa paikallisten julkisrahoitteisten koulujen rinnalla toimii runsaasti yksityisiä kansainvälisiä kouluja ja joissa muualta tuoduille hyvälle toimintamalleille on runsaasti kysyntää. Kansainvälisesti toimivien suomalaistyyppisten koulujen palveluksessa työryhmä arvioi tänä päivänä olevan maailmalla jo runsas sata suomalaista opettajaa ja rehtoria.

Työryhmän selvityksen mukaan suomalaistyyppisen mallin mukaisia kouluja toimii jo Persianlahden alueen lisäksi (Qatar) myös Georgiassa, Kazakstanissa, Malediiveilla ja Vietnamin alueella sekä tulevaisuudessa todennäköisesti myös Intiassa, Thaimaassa ja Egyptissä. Työryhmä on kuullut työnsä aikana kaikkia näitä kouluja konsultoineita tahoja. Koulujen toiminnan ja ulkomaisen kysynnän kannalta keskeiseksi avaintekijäksi mainitaan se, että niiden toiminta

perustuu suomalaisen opetussuunnitelman perusteista johdettuihin tavoitteisiin ja niissä hyödynnetään suomalaisia opetusmenetelmiä sekä koulun johtamisen toimintamalleja. Kouluissa noudatetaan yhdessä laadittuja ja paikalliset olosuhteet huomioivaa suomalaistyyppistä opetussuunnitelmaa, jonka pohjana on (Suomen) kansalliset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2014. Koulujen paikallisesti räätälöidyt opetussuunnitelmat on sen jälkeen hyväksytty paikallisten viranomaisten toimesta. Samalla koulujen keskeiset toimintaperiaatteet, sisällöt ja mallit on kuvattu tarkemmin erillisessä *koulun toimintasuunnitelmassa* (academic plan).

Suomalaisten itsensä mallintamien koulujen lisäksi maailmalla toimii yksityisiä kouluja, jotka markkinoivat olevansa "suomalaisia". Ne pyrkivät tarjoamaan kilpailukykyisen vaihtoehdon paikallisille kouluille. Työryhmä on kuitenkin tarkasteluissaan todennut, että näiden koulujen varsinaisesta "suomalaisuudesta" tai sen asteesta ei voida varmistua. Toisin sanoen, kyseisten koulujen toimintamalli tai noudattama opetussuunnitelma eivät täytä suomalaistyyppisen koulun tunnuspiirteitä tai niiden sisältöihin ei ole (työryhmällä) pääsyä.

Osa kansainvälisesti toimivista yksityisistä kouluista on rekrytoinut suomalaisia opettajaksi opiskelevia, vastavalmistuneita tai muita jo työuran tehneitä opettajia ja pyrkinyt hyödyntämään heitä kouluttaessaan omia opettajia suomalaistyyppisiin käytäntöihin. Samalla myös ne ovat sen jälkeen ryhtyneet markkinoimaan omaa toimintaansa "suomalaisena" (Finnish International..., Finnish methods..., Finland school...).

Työryhmä haluaa myös korostaa, että kansainvälinen koulutoiminta ei ole vain yhdensuuntaista toimintaa Suomesta ulkomaille. Ulkomailta palatessaan suomalaiset opettajat tuovat usein mukanaan siellä toimiviksi todettuja uusia toimintamalleja oman koulutusjärjestelmämme hyödyksi, ja saatuja oppeja voidaan hyödyntää koulujen toiminnan kehittämisessä paikallisesti myös Suomessa. Parhaimmillaan kansainvälinen kouluyhteistyö on molempien maiden, sekä Suomen että kansainvälisen kumppanimaan omaa koulutusjärjestelmää edistävää toimintaa.

4. Suomalaistyyppisten koulumallien luokittelua

Työryhmä on laatinut ehdotustensa perusteluksi porrastetun mallin (kuva 1) kuvaamaan ja erottelemaan toisistaan paremmin eri tavoin toimivat "suomalaistyyppiset" koulut, voidakseen rajata paremmin raportissa ehdotetut toimet takaamaan niiden koulujen laatua, joissa suomalaisilla viranomaisilla ja toimijoilla katsotaan olevan parhaat edellytykset arvioida koulutuksen laatua ja muuta toimintaa.

Luokittelun osana työryhmä on halunnut kuvata Suomen ulkomaankoulujen, skandinaavisen koulun sekä Suomi-koulujen toimintaa (Liite 4), sillä puhekielessä myös ne mielletään usein virheellisesti suomalaisiksi kansainvälisiksi kouluiksi. Mainitut koulut rajautuvat asemansa puolesta tässä raportissa esitetyn prosessin ulkopuolelle, eivätkä ne tarvitse toimintansa erillistä validointia, niiden ollessa vakiintunut osa suomalaisille järjestettyä koulutusta. Ulkomailla toimivien suomalaisten ja suomalaistyyppisten koulujen erojen selkiyttämiseksi työryhmä piti tärkeänä, että ko. koulujen toimintaa ja toimintaedellytyksiä tarkasteltiin osana validointiprosessin kehittämistä. Ulkomailla toimivia suomalaisia peruskouluja, skandinaavisia kouluja ja Suomi-kouluja on lisäksi käsitelty tarkemmin Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistiossa (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:28).

KUVIO 1: Ulkomailla toimivien suomalaistyyppisten koulujen ryhmittely**Viides ryhmä**

Suomen ulkomaankoulut. Koulu antaa perusopetuslain mukaista koulutusta ja sen rahoittaa Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö

Neljäs ryhmä

Suomalainen kansainvälinen koulu, joka noudattaisi Suomessa hyväksyttyä opetussuunnitelmaa ja tuottaisi kansainvälisen ja suomalaisen päättötodistuksen/tutkinnon.

Kolmas ryhmä

Suomalaisille periaatteille rakentuva koulu ulkomailla. Koulu noudattaa Kansallisen OPS perusteista (2014) paikallisesti räätälöityä ja hyväksyttyä opetussuunnitelmaa. Koulu tuottaa paikallisesti hyväksytyn päättötodistuksen

Toinen ryhmä

Ulkomaalainen, suomalaista opetusalan asiantuntemusta hyödyntävä koulu. Paikallinen koulun omistaja noudattaa suomalaistyyppistä kaupallisesti levitettävissä olevaa toimintamallia sekä sille valmiiksi laadittua opetussuunnitelmaa.

Ensimmäinen ryhmä

Ulkomailla toimiva, suomalaisia opetusmenetelmiä tai käytäntöjä 'lainaava' koulu. Itse toteutettu "Finnish inspired school", joka noudattaa paikallista opetussuunnitelmaa.

0 -ryhmä

Paikallinen koulu ulkomailla, joka mainostaa itse olevansa suomalainen koulu. Koululla ei ole todennettuja yhteyksiä suomalaiseen koulutukseen tai Suomeen.

Alimman ns. *0-ryhmän* koulut kertovat olevansa "suomalaisia kouluja". Ilmeistä on, että eräiden koulutuksen järjestäjien tai koulun omistajien ainoana motiivina leimautua suomalaistyyppiseksi, on lähinnä markkinoida koulua suomalaisella koulutusmaineella paikallisesti houkuttelevana yksityisenä kouluna.

Koulun omistaja on saattanut vierailla Suomeen suuntautuneella matkallaan suomalaisessa koulussa ja tullut näin vakuuttuneeksi suomalaisista koulutuksen toimintamalleista siinä määrin, että nimeää uudelleen jo toimivan ja omistamansa koulun "suomalaistyyppiseksi" (esim. "Registered Finland Model School" tai "Finland Systems School"). Koulun toimintamalli tai opetussuunnitelma on useimmiten itse suunniteltu, ilman varsinaista yhteyttä suomalaisiin suunnitelmiin ja toimintamalleihin.

Useasta maasta puuttuu säätely, joka rajoittaisi yksityisesti toimivan koulun nimeämistä haluamallaan tavalla, saati kieltäisi Suomi (Finland) nimen käytön koulun nimessä. Tällaisia kouluja on tunnistettu olevan mm. Intiassa, Tunisiassa, Kolumbiassa, Jordaniassa ja muutamassa Itä-Euroopan maassa.

Ensimmäisen ryhmän kouluilla on osoittaa eri tasoisia yhteyksiä Suomeen ja suomalaisen koulutusjärjestelmän käytäntöihin, mutta ne toimivat kuitenkin omilla paikallisilla vaatimuksilla ja tarpeilla. Niiden toiminta perustuu yleensä kokonaan paikallisiin opetus- tai vastaaviin suunnitelmiin. Koulu on saattanut tarjota suomalaiselle opettajaksi opiskelevalle tai vastavalmistuneelle opettajalle harjoittelupaikkaa saadakseen inspiraatiota "suomalaisuudesta" omaan toimintaansa. Koulu on eräissä tapauksissa kouluttanut myös omia opettajiaan suomalaisen opetusalan konsultin avulla tavoitteenaan oppia suomalaisten koulujen toimintamalleista. Ns.

ensimmäisen tason koulut toimivat pääosin paikallisella kielellä, tai osa opetuksesta toteutetaan englannin kielellä. Omassa markkinoinnissaan ne korostavat usein kansainvälisyyttä ja sitä, että ne soveltavat "Finnish methods/models, Méthode Finlandaise" omassa toiminnassaan.

Toisen ryhmän suomalaistyyppiseksi itsensä nimenneet koulut ovat ottaneet soveltaen mallia suomalaisen opetussuunnitelman (englanninkielelle käännettyistä) yleisistä tavoitteista, mutta lokalisoineet ne itsenäisesti tai suomalaisen koulutusasiantuntijan kehittämän mallin mukaisesti koulun käyttöön, itselleen soveltuvin osin. Koulun omistaja on varmistanut suomalaisten mallien toimivuuden hankkimalla toimintamallin ja koulutusta omille opettajilleen suomalaisen (usein kaupallisesti laaditun) mallin tai neuvojen mukaisesti. Osa kouluista on rekrytoinut yhden tai muutaman suomalaisen opettajan, rehtorin tai opetusalan neuvonantajia Suomesta varmistamaan koulun toiminnan kehittämistä suomalaistyyppisen mallin mukaiseksi.

Kolmannen ryhmän koulut muodostavat "suomalaistyyppiset koulut", joissa noudatetaan suomalaisten koulutusasiantuntijoiden (koulutusvientiyritysten) laatimaa suomalaisesta opetussuunnitelmasta (OPS 2014) johdettuja paikalliseen toimintaan laadittuja opetussuunnitelman perusteita. Asiantuntija-apua on annettu myös koulussa työskentelevän henkilöstön järjestelmällisessä kouluttamisessa Suomessa käytössä oleviin koulun yleisiin toimintamalleihin. Koulun käyttämä opetussuunnitelma on hyväksytetty myös paikallisella opetusalan viranomaisella (opetusministeriö) niin, että koulu voi toimia paikallisen viranomaisen tunnustamana "kansainvälisenä suomalaistyyppisenä" kouluna. Menettelyllä on voitu varmistaa se, että päättävien oppilaiden jatko-opintokelpoisuudesta on huolehdittu kyseisessä maassa ja muualla.

Neljänteen ryhmään sijoittuvaa "suomalaista kansainvälistä koulua" ei ole vielä ole. Työryhmä on ottanut huomioon jäsentelyssä suomalaisten koulutusvientiä harjoittavien yritysten toiveen, jonka mukaan myös suomalainen kansainväliseen käyttöön laadittu opetussuunnitelma (ja tutkinnot) olisi mahdollinen pidemmällä aikavälillä. Tämä edellyttäisi merkittävää hallitusohjelmatasoista päätöstä ja sen jälkeen oman lainsäädännön kehittämistä sekä tarvittavien kansainväliseen käyttöön soveltuvien suomalaisten opetussuunnitelmien laatimista. Kansainvälisesti järjestetty suomalainen koulutus edellyttäisi myös kokonaan uusien ohjauksen tapojen, viranomaistehtävien ja -toimijoiden määrittämistä.

Neljännän ryhmän koulusta valmistuvat oppilaat saisivat suomalaiseen päättötodistukseen rinnasteisen todistuksen koulutuksesta. Todistus mahdollistaisi jatko-opinnot suomalaisen päättötodistuksen mukaisesti esim. kansainväliseen lukioon. Myös, mikäli oppivelvollisuus pidentyy kattamaan myös lukio-opinnot, tulisi harkittavaksi Suomessa mahdollistettava englanninkielisen (suomalaisen, mutta suoraan kansainväliseen käyttöön sovellettavissa olevan) ylioppilastutkinnon suorittaminen. Koulu noudattaisi tällöin keskeisiltä osiltaan suomalaisen lukion voimassa olevan opetussuunnitelman perusteita, kuitenkin niin, että opetussuunnitelmassa (ja ylioppilaiskokeessa) olisi huomioitu ensisijaisesti yleisemmät kansainväliset osaamistavoitteet, puhtaasti suomalaisen koulukulttuurin mukaisten osaamistavoitteiden sijaan (mm. suomen tai ruotsin kielen, suomen historian, uskonnon tai muiden vastaavien kulttuurispesifisten oppiaineiden osalta).

Työryhmä toteaa, että koulun yllä mainittu malli on otettu tarkasteluun tässä vaiheessa lähinnä teoreettisena mallina ja Suomesta kansainvälisesti kysyttyjen koulumallien hahmottamiseksi, koulutuksen ollessa monessa maassa jo 12 vuoden pituista (ns. K-12 koulu). Suomalaista koulua koskevan yleisen kiinnostuksen ollessa korkealla, myös tällaiselle suomalaistyyppiselle koululle on jo nyt todettu olevan kansainvälistä kysyntää, mutta siihen ei voida nykyisellään vastata. Maailmalla on olemassa vakiintuneessa käytössä olevia malleja kansainvälisille koululle. Tunnetuimpia vastaavia esimerkkejä tarjoavat esimerkiksi yksityinen International Baccalaureate (IB) sekä saksalainen Reifeprüfung ja Eurooppa-koulujen oma EB.

Viidennen ryhmän kouluiksi on nimetty tässä Suomen ulkomaankoulut (lisäksi skandinaavinen koulu), jotka noudattavat toiminnassaan suomalaista koulutusjärjestelmää, opetustavoitteita ja käytäntöjä. Niiden toimintaperiaatteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 4.

5. Työryhmän ehdotus validointiprosessiksi

Työryhmä on arvioinut ehdotusta tehdessään myös Opetushallituksen lakisääteisiä tehtäviä ja katsonut, että nyt ehdotettu tehtävä olisi mahdollista hoitaa Opetushallituksen maksullisena palvelutoimintana. Työryhmän raportissa ei oteta tässä vaiheessa kantaa Opetushallitukselta vaadittaviin henkilöstö- ja muihin resursseihin prosessin aloittamiseksi. Taloudelliset ja henkilöresurssit tullaan arvioimaan jatkotyössä, jossa valmistellaan tarkemmin kriteeristön reunaehdot, tarvittavat sopimusmallit, arvioidaan lausunnon laatimiseen kuluva todellinen työmäärä, sekä muut sisäisiin prosesseihin liittyvät asiat.

Työryhmä esittää, että ulkomailla toimivan suomalaistyyppisen koulun validointiprosessi rakentuisi kokonaisuutena seuraavasti:

1. Ennen prosessin aloittamista koulun toiminnasta vastaava yritys/organisaatio varmistaa kansainvälisen koulun perustamisen ennakkovaatimukset (Feasibility for school assessment) kyseisessä maassa ja toimittaa ne Opetushallitukselle ennakkoon ja prosessin valmistelua varten (=ennakkokatselmus). Menettelyllä voitaisiin alustavasti arvioida, vastaako Suomessa tehty validointiprosessi (ja miltä osin) kohdemaan oman viranomaisen (tai asiakkaan/koulun omistajan) tarpeita, 'riittävästä' laadun varmistamisesta, joka nyt ehdotetulla prosessilla on mahdollinen.
2. Koulutusyritys laatii suomalaistyyppisen koulun toimintasuunnitelman (ns. Academic plan) ja koulussa soveltamansa opetussuunnitelman perusteet sekä tekee sen jälkeen sopimuksen Opetushallituksen kanssa em. suunnitelmien arvioimisesta.
3. Opetushallitus arvioi suunnitelman laatua ja antaa siitä arviointilausunnon (Letter of Assessment) noin 2-3 kuukauden kuluessa arviointiprosessin käynnistämisestä ja asiakirjojen toimittamisesta.
4. Lausunnon saatuaan koulu jatkaisi prosessia laatimalla opetussuunnitelmasta paikallisesti sovelletun suunnitelman ja käytännöt koulun opetus- ja muun henkilöstön, sidosryhmien sekä omistajayhteisön kanssa.
5. Kohdan 4. toimeenpanoon olisi käytettävissä noin 12-24 kuukautta, jonka jälkeen koulu voi käynnistää toimintansa auditointiprosessin ulkopuolisen, kolmannen tahon toimesta. Edellytyksenä auditoinnille olisi, että koulu on saattanut opetussuunnitelman valmiiksi omiin käytäntöihinsä. Opetushallituksen aloittaman prosessin seuraavan vaiheen toimet eli ulkopuolisen auditoinnin voisi tehdä esimerkiksi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI), tai vastaava syvällistä arviointiosaamista omaava taho, jolla on tarvittava osaaminen, riippumaton asema sekä toimintamalli kansainvälisten koulujen auditoinnin tekemiseksi.
6. Hyväksytystä auditoinnista vastaava taho antaa todistuksen (Certificate of Audit) suoritetusta arvioinnista. Todistus sisältäisi arviointilausunnon lisäksi myös toiminnan edelleen kehittämistä koskevat kirjaukset.
7. Auditoinnin myöntävä organisaatio laatii käyttöönsä oman todistusmallin ja auditointikohteelle myönnettävän tunnuksen (markkinoinnissa käytettävän auditointilogon auditoinnin läpäisystä). Auditointilogon malli voitaisiin liittää Opetushallituksen auditoinnista kertovalle yleiselle verkkosivulle luotettavuuden lisäämiseksi.

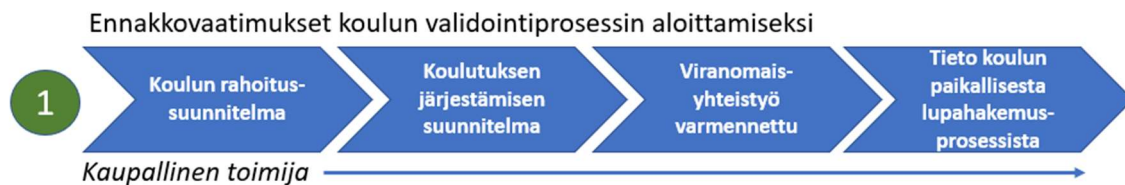
8. Tehty auditointi olisi voimassa 4-6 vuotta, jonka jälkeen koulu osallistuisi kevyempään uusinta-auditointiin, ylläpitääkseen saamaansa auditointitodistuksen voimassaoloa. Myös uusinta-auditointi ja sen käytänteet olisivat varsinaisen auditoinnin tekijän itsensä päätettävissä.

Validointiprosessi muodostuisi kokonaisuudessaan siis, 1. ennakoon toimitettavasta selvityksestä koulun toiminnasta ja lupamenettelyistä kohdemaassa, 2. Opetushallituksen asiantuntijatyönä tekemästä suomalaistyyppisen toiminnan suunnitelman arvioinnista, 3. ulkopuolisen toimijan tekemästä varsinaisesta auditoinnista, sekä uusinta-auditoinnista sovitun määräajan jälkeen.

Jotta koulun toimintaa voidaan luotettavasti arvioida, on työryhmä päätnyt esittämään, että se olisi mahdollinen ns. kolmannen ryhmän mukaisille kouluille. Lisäksi toimijalta tulisi voida edellyttää seuraavat ennakotehtävät (toimitettavat selvitykset) prosessin käynnistämiseksi.

Ennakkoon toimitettava selvitys (Feasibility study for school assessment) tarkoittaa sitä, että koulun toiminnasta vastaavan tahon tulee selvittää ja toimittaa seuraavat suunnitelmat tai asiakirjat (englannin kielelle käännettynä, ellei toisin sovita) Opetushallitukseen:

1. Perustetun/perustettavan koulun perustiedot
2. Koulutuksen järjestämisen suunnitelma (alustava dokumentti toiminnalle asetetuista reunaehdoista)
3. Alustavat tiedot koulutuksen järjestämisluvasta vastaavasta viranomaisista ja niiden asettamista vaatimuksista sekä
4. Tiedot (kansainvälisen) koulun koulutuksen järjestämistä koskevasta lupahakemusprosessista po. maassa johon koulu suunnitellaan perustettavaksi (tai jossa se jo toimii).

Esiselvitysaineistot nähtyään, Opetushallitus tekee toimeksiantosopimuksen koulun varsinaisen toimintasuunnitelman arvioinnista, toimeksiantajan hakemuksesta (vapaamuotoinen). Samassa sopimuksessa tarkennetaan myös tieto siitä, mitä arviointiprosessi tarkoittaa ja mitä oikeuksia se ei tuo (esim. oikeutta myöntää suomalainen tutkinto/päätötodistus).

Koulutuksesta vastaava taho voi tämän jälkeen toimittaa (kansainvälisen) koulun toimintaa kuvaavan tarkemman toimeenpanosuunnitelman (ns. Academic plan) Opetushallitukseen arvioitavaksi (ja käynnistää prosessin).

Toimeenpanosuunnitelmassa kuvataan tarkemmin koulun toimintaa, käyttöön otettavaa opetussuunnitelmaa ja arvioinnin perusteita, jotta Opetushallitus voi arvioida (ja tuottaa arvioinnin pohjalta lausunnon) miltä osin koulun suunnitelma noudattaa suomalaisen vastaavan koulun suunnitelmia, oppimistavoitteita ja muita asiaan liittyviä asioita. Arvioinnin pohjana toimivat kriteerit on kuvattu tarkemmin luvussa 5.

Opetushallitus on vuonna 2019 arvioinut pilottiluontoisesti neljän suomalaisen toimijan laatimaa koulun suunnitelmaa ja saanut niiden kautta kokemusta kansainvälisesti tarvittavista asiakirjoista ja niiden laadusta. Lausunnoissa on arvioitu koulun opetusta ja muuta toimintaa Opetushallitukselle toimitettujen asiakirjojen perusteella. Lausunnot eivät ole sisältäneet kokonaisarviota opetussuunnitelman vastaavuudesta suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmaan nähden.

Pilotin ansiosta on voitu osoittaa, että koulutusvientitoimijat ovat tällaisen lausunnon saatuaan voineet osoittaa kansainvälisesti kohdemaassa koulun toiminnan suomalaiset periaatteet ja edistäneet samalla paikallisen viranomaisen hyväksynnän/luvan saamista koulun toiminnalle. Opetushallitus on lausuntoa antaessaan pidättynyt selkeästi vastuusta koulun varsinaisen käytännön toiminnasta ja toiminnan valvonnasta, sekä arviointia varten toimitettujen tietojen oikeellisuudesta.

Koulun suunnitelmien arviointikriteeristöä on kehitetty myös yhdessä suomalaisten koulutusvientiä harjoittavien yritysten ja opetusalan asiantuntijoiden kanssa syksyn 2018 aikana. Toimintasuunnitelmia on voitu arvioida näistä lähtökohdista, miten asiakirjassa kuvattu koulun opetus ja muu toiminta noudattaa suomalaisen perusopetuksen ominaispiirteitä ja toimintakulttuuria. Lausuntoon on sisällytetty myös pääpiirteissään ne kohdat, joissa suunnitelma eroaa suomalaisesta perusopetuksesta. Pääsääntöisesti eroavaisuudet ovat koskeneet koulun aloitusikää, pääsykokeita, oppilasmaksuja, opetuksen kokonaistuntimäärää ja jakautumista, erityisen tuen linjauksia sekä oppiaineita, joissa on huomioitu paikalliset kielelliset, kulttuuriset seikat ja ominaispiirteet. Myös päättöarviointi eroaa usein suomalaisesta vastaavasta.

Opetushallituksen lausunnossa on tärkeä todeta, että koululla itsellään on vastuu koulun käytännön toiminnasta ja toiminnan valvonnasta sekä arviointia varten toimitettujen tietojen oikeellisuudesta. Lausunnon laatiminen ei aiheuta Suomen viranomaisille osoitettavia vastuita ulkomaisen koulun toiminnan lainmukaisuudesta.

Suomalaisen perusopetuksen keskeisten ominaispiirteiden toteutumisen varmistaminen edellyttää koulun suunnitelmien arvioinnin ja siitä annetun lausunnon jälkeen varsinaisen toiminnan todentamista. Tämä onnistuu parhaiten auditoimalla toiminta ulkopuolisen, suomalaiseen koulutusjärjestelmään perehtyneen auditoijan (arvioitsijaryhmän) toimesta.

Toiminnan auditointi on käynnistettävissä aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun Opetushallitus on antanut oman lausuntonsa (Letter of Assessment) koulun toimintasuunnitelmasta. Ollakseen koulun omaa jatkokehittämistä tukeva auditointi, edellytettäisiin, että koulu on toiminut vähintään yhden tai kaksi lukuvuotta arvioidun suunnitelman mukaisesti ja toteuttanut arjen käytännöissä laadittua opetussuunnitelmaa.

Lopuksi, jotta koululla on oma kannuste ylläpitää laadukasta toimintaa vielä auditoinnin jälkeenkin, ehdotetaan, että auditointi olisi voimassa (auditoinnin toteuttajista riippuen), esimerkiksi 4-6 vuotta, jonka jälkeen koulu olisi velvollinen huolehtimaan uusinta-auditoinnista, säilyttääkseen voimassa annetun todistuksen/sertifikaatin.

5.1. Lausunto suomalaistyyppisen perusopetuksen järjestämisen suunnitelmasta (Letter of Assessment)

Koulutusviennin Education Finland -ohjelmassa laadittiin validoinnin pilotointia varten syksyllä 2018 kuvaus suomalaistyyppisen perusopetusta antavan koulun ominaispiirteistä yhteistyössä koulujen operoinnista ulkomailla vastaavien suomalaisten yritysten ja opetusalan asiantuntijoiden kanssa. Kriteeristön avulla on arvioitu pilottiluontoisesti neljän suomalaisen toimijan laatimat koulun toimintasuunnitelmat (Academic plan).

Toimintasuunnitelmat otettaisiin jatkossa arvioitavaksi, kun edellisessä luvussa kuvatut ennakkoehdot ja sopimus arvioinnin suorittamisesta on tehty.

Koulun toiminnan laadun arviointiprosessiin kuuluvan ensivaiheen toimintasuunnitelman (ns. Academic plan) arviointi vie noin 2-4 kk riippuen suunnitelman laajuudesta ja toimitettujen asiakirjojen laadusta.

5.1.1. Suomalaisen perusopetuksen ominaispiirteet

Suomalaisen koulun tunnuspiirteet ovat kuvattavissa seuraavasti:

Suomessa perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä, joka perustuu lakiin ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sekä niiden pohjalta laadittuihin paikallisiin opetussuunnitelmiin (kuntakohtainen

tai koulukohtainen). Suomalainen perusopetus tukee kaikkien oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen.

Koulutusjärjestelmällemme on tyypillistä autonomia niin opettajien kuin kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tasolla. Hallinnon tehtävänä on mahdollistaa laadukas kasvatuksen ja opetuksen järjestäminen.

Suomessa yksityisen opetuksen järjestäjän edellytykset järjestää koulutusta tarkistetaan osana valtion opetusviranomaisen järjestämislupaprosessia. Lisäksi Suomessa opetuksen järjestäjät ovat velvollisia säännöllisesti arvioimaan antamaansa koulutusta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Suomessa oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Vuotta ennen perusopetusta lapset osallistuvat esiopetukseen. Alle 6-vuotiaille lapsille on tarjolla varhaiskasvatuksen palveluita. Perusopetus on osa koulutusjatkumoa, yleissivistyksen perusta, joka antaa valmiudet koko ikäluokalle jatkaa toisen asteen opintoihin.

Suomalaisessa koulussa opettajat ovat opetuksen ja oppimisen asiantuntijoita ja heiltä edellytetään yliopistossa suoritettua opettajankoulutusta, joka on ylempi korkeakoulututkinto ja aineenopettajilla opetetun aineen ylempi korkeakoulututkinto sekä opettajapätevyyden antavat opinnot. Koulun opetusryhmät muodostetaan siten, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilailla on oikeus saada hyvää opetusta ja tukea opinnoissaan. Jokaisella oppilaalla on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Koulutusviennin toimijan suunnitelmia arvioidaan sen jälkeen tarkemmin seuraavasti suhteessa suomalaiseen koulutusjärjestelmään:

Koulun visio ja missio	Kuvataan opetuksen arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä niiden liittyntä Suomen opetussuunnitelman perusteisiin.
Oppimiskäsitys	Kuvataan oppimiskäsitys sekä keskeiset pedagogiset periaatteet huomioiden koulukohtainen toimintakulttuuri ja näihin liittyvä arviointi.
Koulun toimintakulttuuri	Kuvataan lyhyesti koulun toimintakulttuuri ja -periaatteet, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteistyön periaatteet koulun ja kodin välillä, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen. Kirjataan mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi.
Kuvaus opetussuunnitelmasta	Lyhyt kuvaus opetussuunnitelmasta ja miten opetussuunnitelmaprosessi toteutetaan. Kuvataan laaja-alainen osaaminen, monialaiset oppimiskokonaisuudet, oppimisen arvioinnin periaatteet (ml. päättöarviointi, todistukset, itse- ja vertaisarvioinnin periaatteet), oppilaiden hyvinvointi ja oppilashuolto, oppimisen ja koulunkäynnin tuki, oppiaineet ja valinnaiset aineet, oppilaanohjaus, oppituntien ulkopuolinen toiminta esim. erilaiset kerhot koulupäivän aikana.
Kuvaus opetuksen järjestämisestä	Kuvaus koulun tiloista ja oppimisympäristöstä sekä tilojen turvallisuudesta, opetusryhmien muodostamisesta, koulun toiminta-ajasta, oppiaineiden sijoittumisesta ja niiden jaosta tuntijakosuunnitelmassa eri vuosiluokka-asteille, koulupäivän

	yleisestä rakenteesta, oppilaiden hyvinvoinnista huolehtimisesta ja koulupäivän aikaisista aterioista, kouluun hakemisesta sekä koulun opetuskielestä. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi mahdolliset koulukohtaiset painotukset koulun pedagogiikassa
Koulun hallinto ja henkilöstö	Kuvaus koulun hallinnosta, johtamisjärjestelmästä ja henkilöstöstä, henkilöstön pätevyydestä, koulun toiminnan omasta ja ulkoisesta arvioinnista sekä henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämisestä ja kehittämissuunnitelmasta.

Vaikka paikallisesti toimiva koulu toimisikin ”hyväksyttävässä määrin suomalaistyyppisesti” tulee sen kuitenkin täyttää aina myös kohdemaan omalle koulutukselle asetetut tavoitteet ja kriteerit. Koulussa käytetyn opetussuunnitelman tulee olla hyväksyttävissä aina myös paikallisen lainsäädännön ja ohjeiden mukaisesti, jotta koulusta annettava päättötodistus antaa oikeuden myös jatko-opintoihin kyseisessä maassa. Hyväksymisprosessin tukena ja toiminnan laatua vahvistamassa voidaan käyttää koulun toimintasuunnitelmasta (academic plan) saatua lausuntoa sekä kuvausta suomalaisen koulun osa-alueista (yllä), joiden mukaisesti arviointilausunto on koottu.

5.1.2. Arviointilausunnon sisältö

Suomalaistyyppisen koulun toiminnasta laaditun toimintasuunnitelman arviointi perustuu sovellettavin osin Suomen perusopetuslakiin (Basic Education Act 628/1998) sekä kansallisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (National core curriculum for the basic education 2014). Suunnitelmassa huomioidaan aina lähtökohtaisesti myös paikalliset kielelliset ja kulttuuriset piirteet.

Arviointilausunnoissa arvioidaan sitä, miten Opetushallitukselle toimitetuissa asiakirjoissa on kuvattu koulun opetus ja muu toiminta noudattaa suomalaisen perusopetuksen ominaispiirteitä ja toimintakulttuuria. Lausunnossa tuodaan esille pääasialliset poikkeavuudet suomalaiseen perusopetukseen verrattuna.

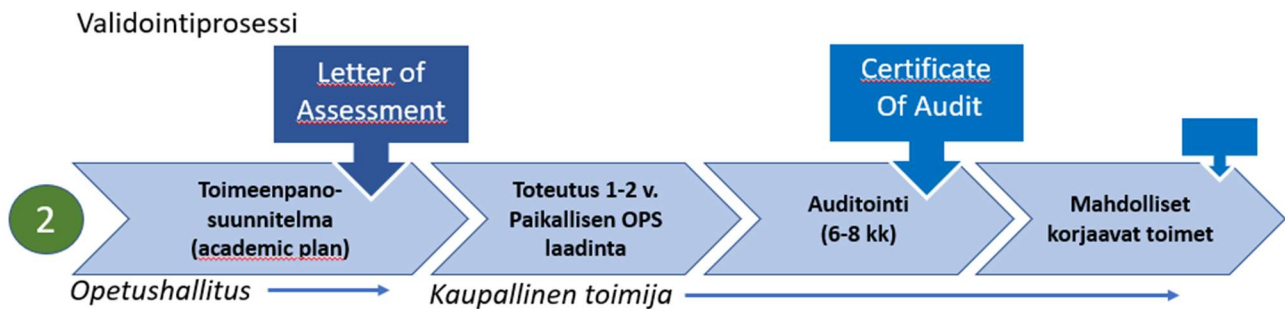
Suomalaisen perusopetuksen keskeisten ominaispiirteiden toteutumisen varmistaminen lausunnossa edellytetään edellä esitetyn mukaisesti koulun opetussuunnitelman arviointia ulkopuolisen, suomalaiseen koulutusjärjestelmään perehtyneen auditoijan toimesta yhden tai viimeistään kahden vuoden kuluessa koulun toiminnan käynnistymisestä tai validointiprosessin aloittamisesta.

Lausuntoon tulee liittää myös maininta vastuuvapaudesta, jonka mukaan Opetushallitus ei vastaa koulun käytännön toiminnasta ja toiminnan valvonnasta, eikä arvioinnissa käytettyjen tietojen oikeellisuudesta. Arviointilausunto koskee kokonaisuutta, eikä siitä voi irrottaa tekstiosia käytettäväksi muussa yhteydessä.

Mikäli toimintasuunnitelma poikkeaa oleellisesti suomalaisen koulun ominaispiirteistä, arviointilausuntoon voidaan liittää huomio siitä, että koulu poikkeaa merkittävältä osin suomalaisesta mallista. Lausunnon perusteella koulutusta järjestävä taho voi kehittää omaa toimintaansa edelleen suomalaisten käytäntöjen suuntaiseksi.

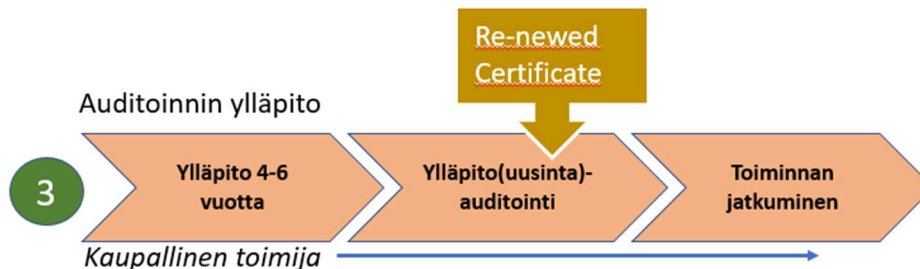
5.2. Auditointiprosessi

Paikallisen opetussuunnitelman ja sen toteuttamisen auditointi esitetään kolmannen osapuolen tehtäväksi. Auditointi on tapa, jolla koulutuksen järjestäjä voi tarkistuttaa koulun toiminnan laadun ulkopuolisella arvioinnilla. Auditointiprosessia varten kukin palvelua tarjoava taho laatii oman tarkemman ohjeistuksensa prosessin edellytyksistä ja vaiheista.

Työryhmän suositus on, että auditointi tulisi saattaa päätökseen noin 6-8 kuukauden kuluessa sen käynnistymisestä.

Jotta Auditoinnista annettava sertifikaatti säilyy uskottavana ja arvioinnin kohteena olleiden koulujen toiminta laadukkaana, sovitaan sertifikaatin antamisen yhteydessä tarkemmin auditoinnin voimassaolosta. Ehdotus on, että prosessiin sisältyisi uusinta-auditointi noin 4-6 vuoden kuluessa ensimmäisen auditoinnin päättymisestä.

Validointiprosessiin (toimintasuunnitelman arviointi ja sitä seuraava auditointi) osallistuneiden koulujen nimet ehdotetaan koottavaksi niihin osallistuneiden omalla suostumuksella julkaistavaksi esimerkiksi Opetushallituksen verkkosivulle, jossa kuvataan samalla prosessin tavoitteet, tarkoitus ja vaiheet sekä vastuuta koskevat kysymykset.

6. Maksuperusteet Opetushallituksen osalta

Opetushallituksen perimä maksu toimintasuunnitelmien arvioinnista perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Opetushallituksen suoritteiden maksullisuudesta (87/2020):

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200087>. Asetuksen 5 § mukaan suoritteita, jotka Opetushallitus, Kansallisen koulutuksen arviointikeskus ja ylioppilastutkintolautakunta hinnoittelevat liiketaloudellisin perustein, ovat kansainvälisten vierailujen järjestämiseen ja koulutusvientiin liittyvät palvelut.

Arviointilausunto perustuisi siis koulutusviennin edistämisen palveluihin ja maksu liittyisi arviointilausunnon laatimiseen. Arviointilausunto sisältää koulun toimintasuunnitelman (n. 50 sivua) lukemisen, analysoinnin ja lausunnon kirjoittamisen. Konsulttityöpäivän hinnaksi ehdotetaan (arvioitu) 1 000 €/päivä ja konsulttityöpäivä voi sisältää usean Opetushallituksessa toimivan asiantuntijan työtä.

Arviointilausunnon laatimiseen työryhmä arvioi menevän min. 4-5 päivää. Lopullinen maksu määräytyy aina käytettyjen työpäivien mukaan. Tavoitteena on, että kun kokemusta työmäärästä on lisää, olisi Opetushallituksella tuote, jolla on kiinteä hinta. Hinnoittelussa tulisi huomioida myös perustyöhön liittyvä mahdollinen lisätyö, ts. ohjaus- ja konsultointi asiakkaalle, mikäli arvioitavaksi toimitettu suunnitelma edellyttää normaalia enemmän ohjausta sen viimeistelemiseksi (kehittävä palaute).

Arviointilausunnon jälkeen tehdystä erillisestä auditoinnista vastaavat kolmannet osapuolet vastaavat itse niiden suunnittelemien palveluiden hinnoittelusta liiketaloudellisia periaatteita noudattaen.

7. Keskustelua työn aikana esiin nousseista asioista

7.1. Jatko-opintokelpoisuus yhdeksännen luokan jälkeen

Yksi tärkeistä kysymyksistä oppilaan kannalta koskee suomalaistyyppiseksi arvioidun koulun (perusopetus) ja koulutuksen tuottamaa jatko-opintokelpoisuutta lukiokoulutukseen tai korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen kotimaassa tai esimerkiksi Suomeen. Suomalaista koulutusta arvostetaan maailmalla, ja usein kysytäänkin, minkälaisen opiskelukelpoisuuden suomalaistyyppinen koulutus voisi antaa myös kansainvälisesti.

Lukiolain 21 §:ssä säädetään opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä lukio-opintoihin Suomessa. Sen mukaan (Lukio)lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

Vastaavasti yliopistolain 37 §:n mukaan ja ammattikorkeakoululain 25 §:n mukaan korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin ovat kelpoisia muun muassa henkilöt, jotka ovat suorittaneet ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin.

Edellä mainitut kelpoisuusehdot ovat laajalti käytössä myös muiden maiden toisen asteen koulutuksessa ja korkeakoulujärjestelmään kuuluvissa korkeakouluissa. Olennaista koulutusviennin onnistumisesta on se että koulu hankkiutuu kohdemaan virallisen koulutusjärjestelmän osaksi, jos tavoitteena on saada lukiokoulutukseen tai korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kelpoisuus Suomessa tai muussa maassa.

Keskusteluissa suomalaisten suuntaan on virinnyt myös ajatus, olisiko suomalaisen mallin mukaisesti kehitettävissä oma suomalaistyyppinen kansainvälinen koulutusmalli, joka tarjoaisi uuden vaihtoehdon jo vakiintuneille mm. brittiläisille, amerikkalaiselle tai kansainväliselle IB -koulutukselle. (Ks luku 4; Suomalainen kansainvälinen koulu)

7.2. Oppivelvollisuuden pidentäminen Suomessa

Hallitusohjelmaan on kirjattu linjaus oppivelvollisuuden laajentamisesta. Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on toisaalta nostaa suomalaisten koulutustasoa ja toisaalta velvoittaa viranomaiset pitämään nykyistä tarkempaa huolta jokaisesta nuoresta. Hallituksen tavoitteena on korottaa oppivelvollisuusikä 18 vuoteen sekä varmistaa, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaisi myös toisen asteen koulutuksen. Kokonaisuudessa kehitetään mm. valmistavia koulutuksia, sekä nivelvaiheen ohjausta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut hankkeelle projektiryhmän, jonka tehtävänä on valmistella hallituksen esitys siten, että uudistus tulee voimaan vuonna 2021. Projektiryhmän aloittamaa työtä ja suuntaviivoja ei ole voitu huomioida työryhmän työssä. Esiityksen valmistuessa myös tämä työ tulisi ottaa tarkasteluun.

7.3. Laajentaminen ammatilliseen koulutukseen ja varhaiskasvatukseen

Työryhmän työ koski ensisijaisesti suomalaistyyppisen perusopetusta järjestävän koulun arviointia. Työn aikana osa haastatelluista (koulutusviennin) asiantuntijoista esitti, että vastaava toimintamalli olisi hyödyllinen ja toisi kilpailuetua myös suomalaisille varhaiskasvatuksen konsepteja vieville yrityksille sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille, mikäli toimintamalli olisi laajennettavissa myös niiden työhön vastaavasti.

On oletettavaa, että pidemmällä aikavälillä Suomesta tullaan kysymään asiantuntija-apua myös suomalaistyyppisen ammatillisen koulutuksen instituutin perustamiseksi ulkomaille. Suomalaista päiväkotimallia on kaupallistettu jo

useaan maahan. Toimintamallin ulottaminen myös niiden toimintaan toisi yhden uuden laadun varmistamisen elementin ja markkinointiedun suomalaisille koulutusvientiä harjoittaville yrityksille.

7.4. Kansainvälinen opetussuunnitelma

Koulutusvientiä harjoittavat suomalaiset yritykset ovat ehdottaneet, että seuraavan kansallisen opetussuunnitelmauudistuksen rinnalla laadittaisiin myös suomalaiset vahvuuden huomioiva, mutta 'valmiiksi' kansainväliseksi räätälöity opetussuunnitelma. Siinä huomioitaisiin jo valmiiksi ne "supisuomalaiset" (kielelliset, kulttuuriset ja sisällölliset) piirteet, jotka eivät ole muualla toteutettavissa. yhteisesti laadittu asiakirja mahdollistaisi nykyistä yhdenmukaisemman toiminnan viitekehyksen suomalaistyyppisille ulkomaille perustettaville kouluille.

7.5. Logon käyttö

Työryhmä ehdottaa harkittavaksi, että nyt ehdotettuja prosesseja varten laadittaisiin oma sähköisessä muodossa oleva logo/tunnus, jota arvioinnin läpäissyt koulu voisi käyttää omaan tarkoitukseensa mm. omalla verkkosivullaan. Logon käyttöä varten tulee laatia oma ohjeistus. Logo voisi toimia samalla linkkinä Opetushallituksen/ auditoinnista vastaavan organisaation verkkosivulle, jossa informoidaan tarkemmin toiminnan tavoitteista, tarkoituksesta sekä prosessista.

7.6. Suomalaistyyppisten koulujen johdolle diplomikoulutusohjelma

Suomalaistyyppisen koulun malleja toimii maailmalla jo nykyään kymmeninä erilaisina toteutuksina. Osa niistä tunnetaan/tiedetään myös Suomessa ja osa toimii hyvin paikallisesti. On todennäköistä, että vain osa näistä jo perustetuista 'kevyemmän mallin mukaisista' kouluista hyödyntää oman toimintansa edelleen kehittämisessä työryhmän ehdottamaa validointisuunnitelmaa auditointineen.

Jotta työryhmän mallissaan tunnistamat ns. ensimmäisen ja toisen ryhmän koulut saataisiin paremmin mukaan suomalaistyyppisen kansainvälisen koulumallin kehittämiseen, ehdotetaan uuden kansainvälisille toimijoille suunnatun oppilaitosjohdon diplomikoulutuksen käynnistämistä Opetushallitukselle, osana sen maksullista palvelutoimintaa.

Diplomikoulutuksen yhdistäisi suomalaisen rehtorikelpoisuuden tuottavan koulutuksen sisältöjä, opetushenkilöstölle suunnattuja opetusmenetelmiin ja koulun toimintakulttuurin kehittämiseen tähtäävää koulutusta sekä kansainvälisen koulun johtamisen opintoja työelämäläheisin menetelmin. Koulutuksen laajuus olisi noin 7-10 päivän opinnot Suomessa. Se sisältäisi sovitut ennakkotehtävät koulutukseen pääsemiseksi, asiantuntijaluentoja ja käytännön harjoituksia. Koulutus toteutettaisiin yhteistyössä yliopistojen opettajankoulutuslaitosten kanssa ja sen tuottaminen hinnoiteltaisiin markkinaperusteisesti.

Koulutuksen hyväksytysti suorittaneet osallistujat saisivat diplomin todistukseksi koulutuksesta. Diplomi ei tuottaisi rehtorin kelpoisuutta Suomessa tai muualla, mutta antaisi hyvät perusvalmiudet uudistaa (oman) koulun työtä ja toimintakulttuuria parhaiden suomalaisten toimintamallien suuntaisesti. Koulutuksen ensisijaisena tehtävänä olisi välittää varmistettua tietoa suomalaisen koulun mallista, suomalaisten itse kertomana. Suomessa toteutettavan suomalaistyyppisen koulun johdolle suunnatun koulutuksen tiedusteluita on jo tullut tähän mennessä maailmalta.

8. Työryhmän pääehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että

1. Opetushallitus arvioisi jatkossa ulkomaille perustettavien tai toimivien suomalaistyyppisten koulujen toimintasuunnitelmia, niiden omasta hakemuksesta. Arvioinnin kohteena olisi koulun toimintasuunnitelma, josta arvioitaisiin koulun suomalaistyyppisten toiminnan piirteet (luvun 5.1.1. mukaisesti) sekä se, miltä osin (suunniteltu) koulu poikkeaa suomalaisesta koulusta paikallisten vaateiden mukaisesti. Arviointi ja siitä koottava lausunto hinnoiteltaisiin kokonaisuudessaan Opetushallituksen maksullisista suoritteista annetun asetuksen mukaisesti.

Opetushallitus laatisi tarkemman hankekuvauksen, suunnitelman prosessissa tarvittavasta asiantuntemuksesta ja sen käytöstä sekä hinnoittelusta seuraavan vaiheen pilottien kokemusten perusteella. Pilottivaiheen jälkeen voitaisiin lisäksi tarkastella tässä työssä ehdotettujen kriteerien toimivuutta toimeksiantojen perustana.

2. Toimintasuunnitelman arvioinnin jälkeen Kansallinen koulutuksen arviointikeskus tai muu vastaavaa laaja-alaista arviointiosaamista edustava taho auditoisi koulun toiminnan ja opetussuunnitelman jalkauttamisen mallin noin 12-24 kuukauden kuluttua arviointilausunnon saamisesta, itse laatimansa auditointimallin mukaisesti. Auditoinnista myönnettäisiin siitä vastaavan organisaation itse laatima todistus. Auditointi olisi määräaikainen ja kerralla voimassa noin 4-6 vuotta, jonka jälkeen koululta edellytetään uusinta-auditointia auditoinnin voimassaoloajan jatkamiseksi ja toiminnan suotuisan kehityksen tukemiseksi.
3. Opetushallitus suunnittelisi kansainvälisen diplomikoulutuksen suomalaisesta koulusta kiinnostuneille kasvatus- ja opetusalan asiantuntijoille ja koulun johdon edustajille. Koulutus toteutettaisiin osana Opetushallituksen koulutuspalvelua ja järjestetään kerran vuodessa. Koulutus hinnoitellaan maksullisen tilauskoulutuksen mukaisesti. Vastaavaa koulutusta voisivat järjestää jatkossa myös yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset, silloin kun niillä on aiempaa osaamista mm. oppilaitosjohdon koulutuksen järjestämisestä.

LIITTEET

Liite 1 – Työryhmän kuulemistilaisuuksiin osallistuneet tahot

Pia Jormalainen, New Nordic School Oy
Maria Haapaniemi, Polar Partners Oy
Antti Kaskinen, Finnish Global Education Solutions Oy
Kimmo Kumpulainen, Polar Partners Oy
Kati Lopenen, EduCluster Finland Oy
Mikko Lumme, Finnoschool Oy
Pasi Toiva, WCG Oy
Risto Vahanen, Finnish Global Education Solutions Oy
Olli Vallo, Finland Education Alliance Oy

Liite 2 – Keskeiset käsitteet

Työnsä pohjaksi työryhmä on määritellyt ulkomailla toimivien suomalaistyyppisten koulujen validointiin liittyvät keskeisimmät käsitteet. Käsitteiden määrittelyn tukena käytettiin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen laatimia yleisiä määritelmiä (www.karvi.fi). Käsitteiden määrittelyn pohjalta luodaan kuvaa siitä, mihin erilaisiin elementteihin validointiprosessissa tulee kiinnittää huomiota.

Auditointi on riippumatonta ja järjestelmällistä toiminnan ulkoista arviointia. Auditoinnissa arvioidaan koulutusorganisaation toimintaa ja/tai laadunhallintaa. Ulkomailla toimivien suomalaistyyppisten koulujen auditoinneissa tarkastelun kohteena ovat sellaiset menettelytavat, joilla todennetaan koulutusorganisaation toiminta- ja opetussuunnitelmien toteutumista käytännössä. Lisäksi auditoinnin tavoitteena on arvioida koulutusorganisaation kykyä pitää yllä ja kehittää toimintaansa ja sen laatua. Auditoinneissa sovelletaan ennakkoon määriteltyjä kriteerejä.

Arviointi on tarkasteltavan kohteen tulkinnallista analyysia ja se sisältää arvottamista eli arvon esiin nostamista tai arvon antamista jollekin asialle tai toiminnalle. Arviointi on toimintaa koskevan tiedon järjestelmällistä keruuta, analysointia ja tulkintaa. Arvioinnin erottaa tutkimuksesta sen arvottamispyrkimys. Tässä yhteydessä arviointi tarkoittaa suomalaistyyppisen koulun toiminta- ja opetussuunnitelman sekä toiminnan auditoinnin yhteydessä toteutettavan arvioinnin peilaamista suhteessa asetettuihin kriteereihin ja tavoitteisiin.

Kriteeri tarkoittaa arviointiperustetta, joka kertoo millaista toimintaa, tulosta tai laatutasoa tavoitellaan. Kriteeri voi olla määrällinen tai laadullinen ja se määritellään ennen arvioinnin aloittamista. Suomalaistyyppisiä kouluja validoitaessa ja auditoidaessa kriteerit laaditaan suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman pohjalta siten, että ne tuovat esiin suomalaisen koulutuksen ytimen. Kun suomalaistyyppisen koulun toimintaa verrataan kriteereihin, voidaan tehdä päätelmiä siitä, miten hyvin toiminta tai laadunhallinta vastaa asetettuja kriteerejä. Kriteeristö voidaan määritellä asteikkona tai tasoina, kuten esimerkiksi riittämätön-hyvä-erinomainen tai puuttuva-alkava-kehittyvä-edistynyt.

Lausunto on viranomaisen näkemys lausuttavana olevasta asiasta ja lausuntoon ei liity valitusosoitusta. Kyseessä ei siis ole hallintopäätös, johon liittyy valitusoikeus. Lausunto laaditaan aina virkamiehen virkavastuulla. Työryhmä esittää, että validoinnin sijaan käytettäisiin Opetushallituksen toteuttamasta koulujen toimintasuunnitelmien arvioinnista termiä *lausunto*.

Sertifiointi tarkoittaa ulkopuolisen tahon myöntämää kirjallista todistusta siitä, että tuote, palvelu tai henkilöstö täyttää tietyt ennalta määrätyt vaatimukset.

Validointi on prosessi, jolla tarkistetaan ja vahvistetaan, että prosessin kohde täyttää toiminnalle ennalta asetetut kriteerit. Ulkomailla toimivien suomalaistyyppisten koulujen toiminta- ja opetussuunnitelmia tarkastellaan suhteessa Opetushallituksen vahvistamiin kriteereihin. ("academic plan" ja OPS suunnitelma)

Liite 3 – Suomen ulkomaankoulut

Ulkomailla toimiva suomalainen peruskoulu

Ulkomailla toimivissa suomalaisissa peruskouluissa annetaan perusopetusta tilapäisesti ulkomailla asuville oppivelvollisille Suomen kansalaisille ja niissä opiskellaan suomalaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Toiminnassa on tällä hetkellä kuusi ulkomailla toimivaa suomalaista peruskoulua. Lisäksi ulkomailla toimii yksi lukiokoulutusta järjestävä koulutuksen järjestäjä. Suomen perusopetuslain mukaisella luvalla ja rahoituksella toimivista peruskouluista käytetään nykyisin termiä ulkomailla toimiva suomalainen peruskoulu (aikaisemmin ulkomaankoulu).

Toiminnassa olevia ulkomailla toimivia peruskouluja on kuusi. Aurinkorannikon suomalaisessa koulussa Espanjassa opetusta järjestää Aurinkorannikon suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry, Brysselin suomalaisessa koulussa opetusta järjestää Brysselin suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry, Moskovon suomalaisessa koulussa, Suomalainen kouluyhdistys ry, Pietarin suomalaisessa koulussa Pietarin Suomalainen kouluyhdistys ry, Tallinnan suomalaisessa koulussa Tallinnan suomalaisen koulun tuki ry ja Tarton suomalaisessa koulussa Tarton suomalaisen koulun Yhdistys ry.

Esimerkiksi Aurinkorannikon suomalainen koulu on Suomen perusopetuslain alainen yksityiskoulu, jolla on todistuksenanto-oikeus. Koulu saa valtionapua Suomesta ja sillä on Espanjassa virallinen asema ja toimilupa. Tämä mahdollistaa siirtymisen myös espanjalaiseen peruskouluun tai lukioon.

Perusopetuksen järjestäminen on Suomessa kuntien lakisääteinen tehtävä. Perusopetuslain 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi kuitenkin myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen. Yksityisen koulun perustamistarvetta arvioidaan pääsääntöisesti suhteessa ympäröivän seudun kouluverkkoon ja oppilasmääräennusteeseen. Hakijalla on oltava ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Perusopetuslain mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Vakiintuneen tulkinnan mukaan perusopetuksen järjestämislupien myöntäminen ja peruuttaminen päätetään valtioneuvoston yleisisitunnossa sen koulutuspoliittisen merkityksellisyyden johdosta. Perusopetuslain mukaan rekisteröityjen yhteisöjen ja säätiöiden perusopetuksen järjestämislupien myöntämisestä ja peruuttamisesta päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa sen koulutuspoliittisen merkityksellisyyden johdosta.

Lukiolain (629/1998) 3 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Myöskään lukiokoulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Voimassa olevien lupien mukaisesti opetuksen järjestäjät saavat järjestää luvassa määrätyllä paikkakunnalla vuoden kestävää esiopetusta ja perusopetusta tilapäisesti ulkomailla asuville Suomen kansalaisille. Luvat eivät sisällä oikeutta järjestää perusopetusta muille kuin oppivelvollisille (perusopetuslain 46 §).

Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen toimintaa sovelletaan suomen perusopetuslakia ja perusopetusasetusta sekä valtioneuvoston asetusta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (ns. tuntijakoasetus 422/2012). Lukion osalta sovelletaan lukiokoulutusta koskevia säännöksiä. Opetuksen ja koulutuksen järjestämisessä, myös ulkomailla, on kysymys Suomen lain mukaisesta julkisesta tehtävästä, johon sisältyy myös julkisen vallan käyttämistä. Luvan mukaisen opetuksen järjestämisen voidaan katsoa hallinto-oikeudellisesti olevan tosiasiallista hallintotoimintaa. Julkista valtaa opetuksen ja koulutuksen järjestäjät käyttävät muun muassa tehdessään valituskelpoisia oppilaaksi ottamista koskevia päätöksiä, myöntäessään opintososiaalisia etuja, antaessaan tutkintotodistuksia ja määrätessään kurinpitovirastoja. Kun yksityinen hoitaa julkista tehtävää, sovelletaan tähän toimintaan yleisen hallinto-oikeudellisen periaatteen mukaisesti hallinto-oikeudellisia säädöksiä, kuten hallintolakia (434/2003), sekä virkavastuuta koskevia säännöksiä. Julkisen vallan käyttöön sovelletaan myös lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1998). Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään myös ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen osalta rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämän koulutuksen johtokunnista, rehtorin valinnasta ja johtosäännöstä. Lain 6 §:n nojalla aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia, onko opetusta tai koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

Ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitusta hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään. Järjestämislupa luo opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle oikeuden valtionosuuteen. Vaikka perusopetuslain 31 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään opetuksen, tuen ja opintososiaalisten etujen maksuttomuudesta, voidaan 3 momentin mukaan ulkomailla järjestettävässä opetuksessa oppilaalta periä kohtuullisia maksuja.

Skandinaavinen koulu

Suomen ja Ruotsin välillä on solmittu valtiosopimus (72/2014) yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla. (Sopimus on saatettu voimaan lailla yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (483/2014)).

Yhteistyö käsittää peruskoulun vuosikurssit 1–9 sellaisissa sopimusvaltioiden ulkopuolelle perustetuissa ulkomaankouluissa, jotka on hyväksytty oikeutetuiksi saamaan valtionapua. Sopimuksen mukaan Suomen valtio maksaa suomalaisista oppilaista ruotsalaisessa ulkomaankoulussa tällöin valtionapua kulloinkin voimassa olevan oppilaskohtaisen korvauksen mukaisesti.

Oppilaan tulee täyttää kotimaassaan voimassa olevat valtion tukemaa ulkomaanopetusta koskevat ehdot ja että hänellä on oltava ulkomaankoulussa annettavan opetuksen omaksumiseen vaadittava kielitaito. Ehtona myös on, että samalla paikkakunnalla ei myöskään voi olla valtion tukemaa (Suomen) ulkomaankoulua, jossa opetus tapahtuu oppilaan äidinkielellä.

Suomi-koulu

Suomi-koulut ovat kielikouluja, joissa annetaan ulkosuomalaislapsille täydentävää opetusta suomen kielessä sekä tutustutetaan heidät suomalaiseen kulttuuriin. Toiminnan tavoitteena on myös lisätä yhteisöllisyyttä, toimia perheiden tukiverkostona ja olla ikkuna Suomeen. Maailmalla on noin 140 Suomi-koulua 36 eri maassa jokaisessa maanosassa. Suomi-kouluissa on noin 4 300 oppilasta ja noin 500 opettajaa. Oppilaiden ikäjakama on 3–18 vuotta. Suomi-koulut ovatkin vakiintunut osa ulkosuomalaisten koulutuspalveluja. Suomi-kouluja rahoitetaan sopimus pohjaisella Opetushallituksen myöntämällä toiminta-avustuksella, jota haetaan Suomi-Seuran kautta, lukukausimaksuilla ja muilla avustuksilla kuten Suomi-Seuran myöntämällä ulkomaalaisyhteisöille tarkoitettulla avustuksella. Lisäksi kouluilla on omaa varainhankintaa.

Valtionavustuksen Suomi-koulujen rahoitus perustuu Opetushallituksen 14.11.2001 tekemään päätökseen (106/382/2001) ns. Suomi-kouluissa suomen/ruotsin kielen täydentävään opetukseen myönnettävän valtionavustuksen perusteista. Päätös noudattaa opetusministeriön 11.3.1977 vahvistamia ulkosuomalaisten lasten koulunkäynnin tukemista koskevia ohjeita (dnro 11590/04/75). Päätöksessä toiminta määritellään siten, että täydentävä opetus on varsinaisen kouluopetuksen ulkopuolella annettavaa opetusta suomen tai ruotsin kielessä ja perehtymisessä Suomen oloihin. Suomi-koulun ylläpitäjäksi hyväksytään vanhempainyhdistys tai muu yhteisö. Päätöksen mukaan valtionavustuksen saaminen edellyttää, että opetusta annetaan säännöllisesti ja laaditun toimintasuunnitelman pohjalta. Oppilasryhmässä tulee olla vähintään kuusi 3–18-vuotiasta oppilasta, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat syntyperältään suomalaisia. Oppilaina tulee olla vähintään kolmen eri perheen lapsia. Valtionavustusta myönnetään ensisijaisesti opettajien palkkoihin, tilavuokriin ja oppimateriaalihankintoihin. Opetushallitus on laatinut Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen 2015, joka on tarkoitettu tukemaan Suomi-koulujen opetuksen tavoitteiden asettamista, sisältöjen valintaa sekä oppilaiden oppimisen arviointia. Suositus on laadittu Suomi-kouluissa 3–18-vuotiaille oppilaille annettavaa opetusta varten. Opetushallitus suositaa, että Suomi-koulut laativat tätä suositusta hyödyntäen koulukohtaiset opetussuunnitelmat.